

Sladana Ilić

## RAZOTKRIVANJE SVLAČENJA

Zbirka pesama Zvonka Karanovića *Svlačenje* (Narodna biblioteka "Stefan Prvovenčani", Kraljevo, 2004.) sastoji se iz četiri ciklusa čija je dominantna nemogućnost ostvarivanja prave ljubavi. Takvu tematsku osnovu potvrđuje i sam naziv prvog pesničkog ciklusa – *Venčanje u crnom* kao i naslov prve pesme u zbirci – *Rekvijem*.

Zbirku u celosti karakteriše okrenutost lirskog subjekta unutrašnjem svetu usled nerealizovanosti žive ljubavi. Naime, pesnik uspešno postiže oneobičavanje pesničkog teksta služeći se kontrastom i paradoksom, koji su u funkciji izmene perspektive posmatranja i doživljavanja. U skladu s tematsko-motivskom osnovom, u zbirci dominira pesimistički ton. Mrtva ljubav se odeva u crnu venčanicu na koju su našiveni crni biseri. Takvom pesničkom slikom u uvodnoj pesmi prvog ciklusa i cele zbirke proširuje se asocijativno polje koje omogućava čitaocu da uspešno dešifruje ostale simbole u zbirci. Funkcionalno se koristeći paradoksom pesnik peva o slavljenju mrtve ljubavi u odsustvu njenih aktera. Akteri svoju mrtvu ljubav slave svojim odsustvom. O mrtvoj ljubavi se u celokupnoj zbirci peva orfejski, pa otuda verovatno i nesvesna aluzija na pesmu *Uzalud je budim* Branka Miljkovića, pa se tako u pesmi kaže: *samo biram muziku / i neću da te budim*. Upravo to biranje muzike za odgovarajuće pesničke slike jedna je od najznačajnijih karakteristika poetike Zvonka Karanovića.

Pevanje o mrtvoj ljubavi i njenim moćima u ovoj zbirci zasniva se na još jednom paradoksu karakterističnom za književnost i ostale umetnosti i za svakodnevni život. Naime, mrtva ljubav uvek uspešnije zavodi od žive ljubavi. Zavodi bez reči i bez pokreta i upravo u tome je sva njena mističnost, lepota i zavodljivost. Upravo zbog toga je mrtva ljubav sveljubav.

U pesmama ove zbirke uspešno je realizovana estetizacija strašnog. Rezultat te estetizacije su simboli. Tako je simbol kovčega mrtve ljubavi zastava od crne svile, a sama mrtva ljubav simbolično je predstavljena kao mrtva ptica u zlatnom kavezu. Na osnovu ovog i ostalih primera iz zbirke uočavamo proces nastajanja naturalističkih slika i sposobnost pesnika da gotovo sve manifestacije unutrašnjeg sveta i surove svakodnevne uspešno prevede u pesnički tekst koristeći odgovarajući diskurs. Efekat te lirizacije uvek je produžen i prenosi se spontano iz pesme u pesmu i tako zaokružuje celu zbirku.

U zbirci pesama Zvonka Karanovića *Svlačenje* relacija *ljubavi & krvi* shvaćena je na dva načina: po jednom shvatanju *ljubav & krv* su uvek u tesnoj vezi, zapravo su nerazdvojni. Ukoliko se ipak razdvoje, nestaje ljubav. Po drugom shvatanju, *ljubav & krv* su oponenti. Naime, ljubav je nešto što pripada samo predelima spiritualnog, a krv je nešto što pripada sferi strasnog, materijalnog, čulnog. Otuda su ljubav i krv stalna kocka: *ljubav & krv / legalno se kockaju / u obećanu doživotnu vernost*. I u vezi s takvim poimanjem ljubavi ironija je u funkciji relativizacije ostvarivanja prave, večne ljubavi.

Otuda su osnovne karakteristike lirskog subjekta kao aktera mrtve ljubavi agnosticizam, nedelatnost, bezvoljnost, skepticizam... Poput kakvog Borhesovog junaka on čeka i veruje u postojanje svog dvojnika: *ne želim da verujem / ni u jednu istinu / postao sam pauk / koji iz kreveta posmatra / svet koji prolazi / ne želeći ništa / ne radeći ništa / čekajući dvojnika / s pečatom na čelu.*

Zanimljivo je u okviru analize ove pesničke zbirke razmotriti poziciju žene kao jednog od aktera (mrtve) ljubavi. Doživljaj žene i reinterpretacija motiva idealne drage u okviru savremene poezije u kojoj su dominantni motivi dehumanizacija, razgradnja i otuđenost, čine glas ovog pesnika autentičnim. On traga za različitim pojavama žene.

Nekada se ona poistovećuje sa umetnošću i kompleksnost osećanja prema njoj rođan je stvaralačkom procesu. Ona je najpre spiritualno doživljena, a onda se usled snage emotivnog i estetskog taj doživljaj prirodno proširuje i na polje erotskog. Tako je gotovo svaka pesma u ovoj zbirci i prefinjeni poziv na erotiku. Žena se želi i o njoj se peva usled raznorodnih osećaja. Čežnja za njom se može poistovetiti sa potrebom za stvaranjem. Njena poetizacija nastaje kao posledica otkrivanja sinestetičkog doživljaja.

Pripadanje nekom višem svetu koji izmiče obesmišljenoj i beznađežnoj svakodnevici pesnik utvrđuje opevanjem snaga erosa koji je u jednoj od pesama simbolično predstavljen kao crveni blesak koji nastaje sudarom muškog i ženskog principa. Lirski subjekt je obeležen kretanjem ka ženskom. Sva misterioznost, privlačnost i erotičnost ženskog ka kome se lirski subjekt po prirodi stvari kreće je ženska nestalnost i promenljivost i đavolska priroda: *bila je u dženetu / sa šejtanom / na gajtanu / video sam je u koloni / na koju gomila baca cveće / nosila je đavolov rep oko vrata / umesto perja / hodala je uspravno / i njena crna kosa / gorela je / u kiši od benzina.*

Ponekad je doživljaj žene neodvojiv od želje za glamurom i ispunjenjem čulnih zadovoljstava: *sanjariš u dnevnoj sobi / lakiraš nokte i grickaš čokoladu / smrt čokoladom / savršeno pristaje tvojoj silueti u / svilenom penjoaru / par roze papuča sa belom raščupanom pušnom...*

Za većinu pesama karakteristična je i neka vrsta neobičnog, divljeg, pomalo nezgrapnog i upravo zbog toga efektnog spoja jedinstva spiritualne ljubavi i seksualne strasti: *i glavom udara u zid / baš tvoj ljubavnik / vezan lancima za krevet / boreći se za dah / za svetlost / što mu je otimaš svojim crnim očima.*

U zbirci poezije *Svlačenje* često su različiti osećaji ili doživljaji povezani s glamurom ili nekim brendom. U njoj je brend upotrebljen u funkciji iskoraka iz svakodnevice. On simbolizuje želju za pripadanjem modernom svetu, želju da se iskorači iz naše svakodnevice koja ni po čemu, osim možda po umetnosti, ne pripada svetu, ili da se u nju, ili bar u živote pojedinaca, ukoliko je to moguće, unese malo glamura kojim će se stvoriti estetski i psihološki značajna opsena – da i mi na neki način pripadamo svetu. Uvođenje brendova u pesme, ujedno i originalno oneobičavanje pesničkog teksta, autor ove zbirke postiže stvaranjem neobičnih sintagmi koje se zasnivaju na igrama reči.

S druge strane, u pesmama ove zbirke razmotren je i potrošački mentalitet i večiti san o Zapadu koji je utopijski, neosnovan, nekritički, jednostran, ujedno i nesvesna težnja sopstvenoj razgradnji i dehumanizaciji.

Razvija se živa svest o tegobama svakodnevnog života, trivijalnostima i borbi za egzistenciju. Očigledna je želja za begom od predvidljivosti, želja za esencijalnošću, spiritualnošću, za umetnošću, za erotikom, za lepotom: tamne podočnjake imaće svi oni čiji su životi predvidljivi..

U zbirci je i niz značajnih autopoetičkih iskaza o važnim elementima pesme: ... još uvek imam samo kišu / i bluz / ljubav & tugu u istoj pesmi..., o poeziji kao vrsti pozitivne utopije, o nameri i potrebi umetnika: *i želim da govorim o bitnim stvarima... (...) ja sam impresionist – bavim se emocijama / rekao sam.*